

אשפה

באשי < להאיר מתוך החשכה

להאיר מתוך החשכה

מגזין אריה ארליך | א' טבת התשפ"ו

דביר קדשו הביאני: פעמיים בעבר זכה אריה ארליך להיכנס להיכלו של כ"ק מרן האדמו"ר מסאטמר שליט"א כדי לשמוע את דעתו הבהירה | בפעם הראשונה, לפני תשע שנים, הצביע הרבי על בג"ץ כמי שיסכל כל הסדר למען בני הישיבות | בפעם השנייה חזה הרבי שלא יאפשרו רישיון ויציאה לחו"ל למי שלומד תורה | עכשיו, בחתימת ביקורו ההיסטורי בארץ הקודש, שוב שמע אריה ארליך מהרבי תחזית מפורטת ומאלפת ששזורה בדאגה ואהבת ישראל | שיטה היא וללמוד אני צריך

"אני אומר לך מפורשות: לא יהיה חוק שיסדיר את נושא הגיוס, וגם אם יצליחו להעביר משהו בג"ץ יפסול זאת כהרף עין"

צילומים: עזרא טרבלסי, א' אייזנברך ומערכת 'בחצרות סאטמר'

מנהיגות

"עניני וליבי ליהודי ארץ הקודש". האדמו"ר בהכנות ל'הדלקה' במירון
במוצאי שבת פרשת תולדות

התכונה הראשונה המורגשת בארבע אמותיו של הרבי מסאטמר שליט"א. ההשקפה ייחודית, הדרך שונה ותקיפה מהדרך של רוב הקהילות בציבור החרדי, אבל אי אפשר לא להרגיש את האכפתיות. הלב הדואג והגדול. והדאגה הזו באה לידי ביטוי במנהיגות תקיפה, שאיננה מתפשרת ואיננה מסתתרת. היא נאמרת בריש גלי, הפה והלב שווים לטובה.

גם למי שלא גדל על ברכי השיטה הקדושה מבית מדרשו של הרה"ק רבי יואל מסאטמר זצוק"ל, כמו כותב השורות למשל, עצם המנהיגות הזו מְשַׁרְה רוגע. העובדה שיש דְבָר בדור, שיש מנהיגים גדולים

הנוקטים יוזמה ואחריות, מזכירה את תפקיד המנהיגות בעם ישראל: לצאת אל האחים ולראות בסבלותם. והרבי מסאטמר, על פי דרכו, יוצא אל אחיו, רואה בסבלותם ומדבר על הסבלות הללו ללא הרף.

בדור של בלבול ומבוכה, בדור שבו יש חשש מלדבר באופן גלוי וישיר, יש אדמו"ר שמקרין מנהיגות ישירה המתכתבת ללא היסוס עם הבעיות האקוטיות ביותר. הוא יתריע, לאחרונה ממש, נגד חתונות אופנתיות שהתפריט המוזיקלי בהן חורג ממה שהיה מקובל בדורות האחרונים, יסביר את דעתו בבהירות על תופעה של בחורים שמרוויים את צימאונם מבארות חסידיות נוספות ובקיצור: ינהיג באופן מלא ויטפל בבעיות באופן אישי.

הרבי אינו מסתתר מאחורי באי בית, אין לו מוציאים ומביאים שיסבירו את דעתו בחוץ ולעולם לא יסכים לקבל מידע מדיווחים בגוף שלישי. הכל נעשה באופן אישי וישיר. היה משעשע מבחינתי לקבל תמונה (שתובא בעמודים אלו) של הרבי בוחן דסקית צבאית ותעודת חוגר. כי כדי להבין את העניין שבו הוא עוסק הוא צריך להכיר את הכל. לכן, אל שולחנו יובא מחשב נייד כדי להסביר בעיה הלכתית הקשורה בזיופי מזוזות, הוא יטפס על גגות כדי לבחון מאגרי מים למקוואות, יעטה על עצמו סרביל של בתי מטבחיים כדי לפקח על השחיטה, יטפס לקבינה של טרקטור כדי לקצור חיטים מהודרות למצות מצווה באריזונה נטולת הגשמים, ויעפיל לסולם כדי לבדוק עירוב. מנהיג.

וכן, גם השיחה הזו שתקראו בעמודים הללו משקפת מנהיגות. מנהיגות בהירה ונישאה.

מניסיוני אני יכול לספר: דרך העולם היא שכאשר מנהיג בסדר גודל של האדמו"ר מסאטמר רוצה להעביר מסרים, הדברים מועברים מכלי שני ושלישי. בדרך יהיו גבאים ומשב"קים כדי לשמור על כבוד ההנהגה. הרבי מסאטמר – זהו כבודו: מנהיגות שעוברת ישירות, לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף. וכאשר יש לרבי מסר בעניין ציבורי שרבה בו המבוכה הוא יקבל אותי בחדרו – ולא בפעם הראשונה – ויבקש להסביר לציבור את הסתכלותו על נושאי השעה הנושאים.

על כבש הפליגער

הנושא עתה הוא הגיוס, כמובן. הבעיה שמביאה את הציבור החרדי הענק בארץ ישראל להתנגשות חזיתית עם המדינה. יש לרבי מה לומר בסוגיה ודבריו אינם כוללים רק אמירות רוחניות גבוהות, אלא גם הבחנות משפטיות ופוליטיות, כדרכו היורדת אל העם ובוחנת את הדברים בגובה העיניים של המציאות היומית.

היה זה ביום האחרון לביקורו של כ"ק האדמו"ר מסאטמר בארץ, ביקור שהחל בראש חודש כסלו ונמשך כמעט שבועיים. לקראת סיום הביקור, בדקות האחרונות על אדמת ארץ הקודש, מסר נמסר לי מסביבת הרבי, כי הרבי הסכים לפגוש אותי כדי להשמיע דרכי לציבור החרדי בארץ את דעתו בעניינים של הפרק.

מטבע הדברים, בתור מנהיגה של חסידות סאטמר השומרת על הגחלת הקנאית, הנושא שמטריד את מנוחת הרבי הוא הגיוס, שעומו מתמודד הציבור החרדי בימים אלו. כדי לפרוס את השקפתו על אודות החוק שמתגלגל בימים אלו, סבור הרבי, לא די בדרשות התעוררות ומכתבים, צריך לדבר אל הציבור ישירות.

מי שמכיר את אורחו ושיגו של הרבי מסאטמר לא אמור להיות מופתע. זו גם לא הפעם הראשונה. פעמיים זכיתי בעבר לשהות בהיכלו של הרבי מסאטמר לשיחה מקיפה באותו נושא בדיוק: נושא הגיוס שטורד את מנוחת הרבי שנים רבות.

הפעם הראשונה הייתה לפני תשע שנים, בביתו של האדמו"ר ברחוב צאנז שבקריית יואל. אני זוכר עדיין את מוצאי השבת ההיא. פתיתי שלג ירדו על מחוז מונרו ואני פילסתי את דרכי לחדרו של האדמו"ר, שאחרי שבת ארוכה ועמוסה פניו הפיקו חיוניות והוא ניתח את המצב בחדות ובידענות.

הסערה סביב מעמד של בני הישיבות הייתה אז ממש בתחילתה. המצב נראה פתיר לחלוטין. קוויץ' לפה, חקיקה לשם. ברקע ריחפו פתרונות חקיקה מעשיים לחלוטין. האדמו"ר הסתייג בחריפות מפעולות הפלג הירושלמי, אבל כבר אז אמר לי שמהיכרותו עם בג"ץ הצרה הזאת עומדת ללוות את הציבור החרדי בשנים הקרובות והבעיה רק תלך ותחריף עד לבלי נשוא ולא יעזרו שום ניסיונות חקיקה. "אני מכיר את הלך הרוח של בג"ץ היטב. אתם עומדים לסבול הרבה מהצרה הצרורה הזאת. בג"ץ לא יאפשר שום פתרון", אמר האדמו"ר בדברים שפורסמו בריש גלי במגזין 'משפחה' לחג הפסח תשע"ו. אני יכול להיות אמיץ מספיק כדי להודות: הדברים נשמעו אז מוקצנים למדי. בזמן אמת צצו בי הרהורי כפירה כאילו מדובר בתחזית שחורה מבית מדרשה של סאטמר ותו לא.

הפעם השנייה הייתה לפני 18 חודשים, בתמוז תשפ"ד. אז כבר חלחלה בי ההבנה: הרבי מסאטמר צדק בתחזיתו. הדברים, שנשמעו לי אז קיצוניים קצת, הפכו למציאות בשטח. בתחילת חודש תמוז תשפ"ד פגשתי את האדמו"ר במעונו שבוויליאמסבורג, שאליה הוא בא מדי שבוע כדי לקבל את קהל חסידיו בעיר הגדולה. אם תרצו: עוד זווית בנטייתו של הרבי לרדת אל העם. אם חסיד מברוקלין צריך לפגוש את הרבי – הוא לא חייב לטרוח שעתיים בנסיעה עד לקריית יואל שבמחוז מונרו, הרבי יבוא אליו.

בפגישה השנייה היה המשבר כבר בעיצומו. הרבי פרס את תחזיתו להמשך המאבק וסיפר לי אז את ששמע בעצמו מפי הפעטער, הדוד – הרה"ק בעל ה'דברי יואל' מסאטמר זצוק"ל – ש"יבוא יום שיהודים חרדים לא יוכלו לגור בארץ בגלל הגיוס". הרבי דיבר אז על סנקציות שיוטלו בהמשך על בחורי ישיבות: "לא יאפשרו להם לצאת מהארץ, גם לא לייסענס (רישיון נהיגה) וגם לא להחזיק קרעדיט כארד (כרטיס אשראי)". שניים מתוך שלושת הדברים שפירט הרבי מופיעים ככתבם וכלשונם בלשון החוק שמוגש בימים אלו. נס שכרטיס אשראי עדיין לא נאסר, אבל יש דברים דומים.

כעת מגיעה ההזדמנות השלישית. הרבי מתכוון לחתום את ביקורו בארץ. בביקורו שמע דיווחים רבים מבחורים והוריהם וכעת הוא מבקש לסכם את התמונה ולתת מבט להמשך.

אני נכנס אל הרבי בטרקלין מצדה, שעה קלה בטרם יעלה על המטוס שיוביל אותו לאתונה ומשם בחזרה למקום מושבו בארצות הברית, שבה הוא מנהיג את הקהילה החסידית הגדולה והמשפיעה.

דרכם של רוב בני האדם שבהכנות לנסיעה אין דעתם מיושבת. בשונה מהם היה האדמו"ר נינוח בעת שיחתו עימי. הפְּלִיגֶר (מטוס) כבר מחמם מנועים בחוץ, אבל הרבי יושב כאן, כל הזמן שבעולם לרשותו. הוא מבקש לדון בנושא הגיוס שלא נותן לו מנוח. הדיבור היה נינוח, אולם את סערת רוחו של האדמו"ר ניתן היה לזהות מבין המילים והתחזיות.

כדרכו לנתח בעיות סבוכות באופן לוגי ומחושב – הרבי השתמש בדוגמאות והמחשות, כמו למשל כאשר לקח שתי מפיות נייר שנחו על השולחן, העניק לי אחת ונטל לעצמו אחת ואז ניסה לדמות מצב של משא ומתן שבו צד אחד מוסר לצד שלישי את רכושו של הצד השני. המסר: בחורי הישיבות אינם בבעלותם של נציגי המפלגות ולכן אי אפשר 'לסחור' בהם.

את תוכנה של השיחה המרתקת, שצריכה בוודאי לימוד ולו כדי להכיר את דרכה ואת שיטתה של סאטמר, אפרוס ביריעה זו, שיוצאת לאור בשבוע שבו כלל ישראל מְשַׁמֵּר את נס פך השמן הטהור, החתום בחותמו של כהן.

ואף אם דרך סאטמר ייחודית לעצמה ואין הכל צועדים בה – קולה ראוי להישמע, בוודאי כאשר ברמת הפרקטית מציג הרבי הסתכלות מפוכחת על המציאות.

'גם אם לא לומד פְּלִיסיג'

מאז חזר האדמו"ר מביקורו המתוקשר בארץ הקודש, נפשו אינה יודעת מנוח. אין יום שבו הוא אינו נושא דרשה, משתתף באספה, יוזם שיחה או נוקט יוזמה תודעתית הקשורה לסערת חוק הגיוס.

כל ימיה הייתה חסידות סאטמר מצטערת על דבר זה: מתי יבוא הזמן שלגביו שמע כ"ק האדמו"ר יוצא מפורש מפי דודו שעל כיסאו הוא יושב, הרה"ק רבי יואל מסאטמר זי"ע, כי "יבוא זמן שליהודים יהיה קשה לחיות בארץ ישראל מחמת הגיוס".

והנה, לדעת האדמו"ר כפי שאף שמעתי ממנו בשיחה הנוכחית, היום הזה הגיע.

"לא ידעתי מתי זה יקרה", אומר לי הרבי שליט"א מסאטמר בטרקלין מצדה. "חיכיתי ושמרתי את הדבר בליבי. כמו שנאמר על יעקב 'ואביו שמר את הדבר'. שמרתי את הדבר בליבי. אתה יודע, ר' אריה, שכבר לפני תשע שנים שמעת זאת ממני. והנה, כעת הגיעו הזמנים הללו".

השיא היה לפני שבוע, בכ"א בכסלו, היום המקודש לחסידי סאטמר כיום ההצלה של ה'זברי יואל' זי"ע. האדמו"ר ישב כמלך בגדוד בהאנגר ענק ממדים בווליאמסבורג. לפניו רבבות חסידים שהתכנסו מכל מקום לאירוע השנתי שמגדיר את זהותה של סאטמר יותר מכל יום אחר בלוח השנה. אם תרצו: יום העצמאות של סאטמר; היום שבו מציגה החסידות הענקית את יכולתה להסתדר כלכלית, ארגונית ופוליטית בכוחות עצמה, בלי להזדקק לאף אחד.

גם כשההשקפה שונה, השאיפה היא אחת. בביקור אצל כ"ק מרן האדמו"ר מגור

ביום הזה מגיעים כל רבני החצר, נגידיה ועסקניה וריבואות חסידיה ומציינים את הייש' הגדול שנוצר בהתאם לחזונו של הרבי הגדול, הרה"ק רבי יואל טייטלבוים מסאטמר שרוחו שורה מעל לכל ההתרחבות וההתפתחות של שתי חצרות סאטמר בימינו, שיחד הן החסידות הגדולה בעולם.

סביב הרבי ישבו מאות רבנים שהתמקמו על גבי 'מזרח' בגובה שתי קומות. על יד שולחן הנשיאות נראו גם עסקנים, אישי ציבור ודיפלומטים, בהם ראש עיריית ניו יורק השנוי במחלוקת, זוהרן ממדאני, שזכה לתמיכת סאטמר והשגריר החרדי הטרי של מדינת ארה"ב בהונגריה בן לנדאו.

בהתאם למסורת השנתית, שיא המעמד נעוץ ברגע שבו האדמו"ר נעמד ליד דוכן הנאומים ונושא את משאו השנתי. אם לדמות ממחוזות רחוקים, להבדיל, אפשר להקביל זאת ל'נאום מצב האומה' של הנשיא האמריקאי. הנאום שבו נשיא מעצמת ארה"ב מדבר על כל הבעיות האקוטיות של האומה, על הפתרונות והחזון לעתיד הקרוב. כך, להבדיל, דרשת כ"א כסלו טומנת בחובה את כלל הנושאים הבווערים שעל שולחנה של 'מדינת סאטמר', שמבחינת מוסדותיה, כלכלתה, הפרויקטים וההיקפים, אפשר בהחלט לראות בה מדינה קטנה, בדגש על נטייה להסתדרות עצמאית.

נאומו של האדמו"ר הוקדש השנה בעיקר לשני נושאים. האחד – מלחמתו ההרואית להוזלת מחירי הדיור בקריית יואל ("לא יותר מ־300 דולר לרגל"), והוא אף מדרבן את הציבור לעזוב את ויליאמסבורג יקרת המחירים ולרכוש דירות בפרויקטים הנבנים לפי תוכנית הדיור שהגה הרבי ומתרה בתקיפות בקבלני הבנייה שלא יעזו להעלות את המחיר אף לא בסנט בודד מעבר לשלוש מאות דולרים. זה לגבי קריית יואל עצמה. לגבי הגלילות – שכונות ההרחבה המכונות 'קרית יואל המורחבת', אסור להעלות את המחיר מעל ל־250 דולרים לרגל.

והנושא השני – נושא הגיוס בארץ. האדמו"ר הציב עצמו בחזית המאבק התודעתי להסברת המצב בפני יהדות ארצות הברית.

"מגיעות שמועות נוראות על רצון לעשות פשרות", אמר הרבי בדרשת כ"א בכסלו. "מוטלת עליי חובה לזעוק זעקה גדולה ומרה, געוואלד. אסור להפקיר נפשות מישראל לצבא השמד... בין אם הבחור לומד פֿלייסיג (בשקדנות) ובין אם אינו לומד פֿלייסיג. חלילה וחלילה לא לעשות פשרות. צריך לעמוד על המשמר במסירות נפש".

רבי ושלושה תפקידים

קרוב לשבועיים נמשך ביקורו של הרבי מסאטמר בארץ. התוכנית המקורית הייתה להגיע לשבת פרשת תולדות, כדי לחזק את המוסדות בארץ ולערך שבת היסטורית עם כרבבת חסידים מארה"ב, אירופה וארץ הקודש, ליד ציון רבי שמעון בר יוחאי במירון, משוש ליבו של הרבי זה עידינים. "בהשגחה פרטית", אמר לי האדמו"ר, "גלגלו מן השמיים שביקורי בארץ התקיים בדיוק כאשר עוסקים בגעזעץ (חוק) של הגיוס".

בשיחה עימו מרבה הרבי לתקוף את החוק. הוא רואה בו סכנה, אך מוצא מרגוע בתחזית ש"בג"ץ יפסול ממילא כל חוק שינסה להסדיר את מעמד בני הישיבות".

במוצאי שבת פרשת ויצא, שלושה ימים לאחר שחזר מביקורו בארץ, עמד האדמו"ר בדינר לטובת מוסדות סאטמר בבורו פארק ומסר לנוכחים דו"ח מנסיעתו האחרונה לארצנו הקדושה. "דיברתי עם כמה בחורים ועם כמה אברכים, גם עם הורים של בחורים ואברכים, על הגזרה של גיוס בני ישיבות.

"אין שום דרך ריאלית להעביר חוק". האדמו"ר בשיחתו עם אריה ארליך, רגעים לפני המראתו לארה"ב

"אני גר כאן באמריקה ושמעתי עד עכשיו על המצב, אבל הביקור העמיד אותי בפני המציאות באופן ברור יותר. על הפסוק 'עתה ידעתי' אומר רש"י: 'ידעתי מכבר, ועכשיו ביותר'. אינני יכול בכלל להקל ראש או להמעיט בבעיה של גזרת הגיוס בארץ ישראל. כל בחור מבוהל, מאוד מבוהל, כל אבא של בחור ושל אברך מתהלך חסר מנות, כי אותו הדבר קורה גם לאברכים. וכולם מבוהלים.

"זה לגמרי אחרת ממה שהיה. גם פעם, אני מדבר על לא מזמן, לפני כשנה בסך הכל, הייתה בעיה של גיוס. אבל היו דרכים להיפטר: הייתה דרך לקבל דיחוי של תלמידי ישיבה והיו כאלה שקיבלו פטור מסיבות שונות. היום עוברים שבעה מדורי גיהנום.

"כל אבא מודאג", אומר האדמו"ר. "הורים אומרים לי: בעוד ארבעה שבועות הבן שלי צריך ללכת. הבחור מודאג. זו צרה גדולה מאוד. וזה קרה לאחרונה. לא דמיינתי עד היכן הדברים מגיעים. אנו מצטערים מאוד על הצער של אחינו בני ישראל תושבי ארצנו הקדושה בנוגע לבעיה הזו. מה יהיה בעתיד, אני לא יודע. השם ירחם מה יהיה אז".

כמי שיושב על כיסא הפּעטָער, הדוד הגדול הרבי בעל 'דברי יואל', הרבי רואה את תפקידו לשמור על החותם כממשיך הישיר של דרכו ושיטתו הקדושה. אולם נוסף לכך, את מנהיגות הרבי מייחד ריבוי התפקידים שהוא ממלא בו זמנית: ראשית, הוא ראש הישיבה הגדולה בקריית יואל (מונרו, ניו יורק), שבה לומדים אלפי בחורי החסידות. הרבי מוסר שיעורים בסוגיות הש"ס, עורך מבחנים ונושא דברי התעוררות בפתיחת כל זמן. הקשר שלו לתלמידיו הוא קשר של ראש ישיבה אמיתי לתלמידיו. גם עתה, ערב המסע לארץ, הפקיד הרבי שאלות בסוגיות הנלמדות אצל התלמידים שלא הצטרפו למסע ובחזרתו התפלמס עם הבחורים בתשובותיהם.

התפקיד השני: רב העיירה קריית יואל, עיירה יהודית עם יותר מ-9,000 משפחות שהרבי מנהיג בכל פרטי החיים: הלכה, חינוך, תקנות העיר, בינוי, תשתיות ואף משפט. אם יש סכסוך או צורך בהכרעה – הסוגיה מובאת אל שולחנו והוא מכריע. אם משפחה לא מצייתת, כמו למשל מישהו שמעגן את אשתו ומסרב לתת גט – הרבי מורה לפלוני לעזוב את העיר. מנהיגות ללא חת.

ושלישית: האדמו"ר מסאטמר הוא רבי חסידי אמיתי. בשונה מהמסורת ההונגרית הישנה שבה האדמו"ר היה בעיקר רב קהילה, כיום בסאטמר בראשות האדמו"ר מהר"א היחסים הם של חסידות מלאה, עם קוויטלך, טישים עמוסים לעייפה, שאלות בנושאים בריאותיים. חסידים נכנסים אליו לשאלות, לברכות, לכל עניין אישי. כל שידוך נעשה אצלו. התנאים ושבירת הצלחת – בביתו.

איזוהי קנאות של אהבה

והנה הפרדוקס המרכזי שמאפיין את האדמו"ר ואת חסידות סאטמר כולה: השילוב הבלתי אפשרי של קנאות קיצונית עם אהבת ישראל עצומה.

אהבת ארץ ישראל ויושביה שוכנת בכפיפה אחת עם ההתנגדות העזה לצינונות. האדמו"ר בוכה בגעגוע מול מקום המקדש

מצד אחד, הקנאות. האדמו"ר ממשיך את דרך רבי יואל מסאטמר זצוק"ל בהתנגדות מוחלטת לצינונות. הוא מכנה את הצבא "די טומענע מיליטער (הצבא הטמא)", את השפה העברית "די טרייפֿענע שפראך (השפה הטרפה)". הוא נושא דרשות חריפות נגד המדינה ונגד מי שתומך בחוק הגיוס. ומצד שני, האהבה. באותה נשימה, באותו אדם, שוכנת אהבת ישראל עצומה. בסאטמר מספרים שבמלחמת ששת הימים ישב ה'דברי יואל' ובכה בכי תמרורים עם כל בשורה על חייל יהודי שנפל, בכה כמו תינוק וכל תקופת המלחמה לא פצה פיו בביקורת "כדי שלא לקטרג בשעת הסכנה".

ואחינו הרבי ממשיך בדרך זו. בדרשתו במירון לפני חודש, בערב שבת תולדות תשפ"ו, הוא בכה בכי גדול על המצב של כלל ישראל, על הדם שנשפך בשנתיים האחרונות, על המלחמה שגבתה מחירים כבדים בדם ונפשות. "תולדותם נשפך דמם כמים", זעק הרבי וביקש כי מידת הרחמים עלינו תתגלגל.

צריך להבין: סאטמר לא שונאת את ישראל. סאטמר שונאת את הצינונות. ההבדל הזה בא לידי ביטוי בכל מקום: בביקור הממושך בארץ, במעמד הפרשת תרומות ומעשרות ביקב ביישוב אור הגנוז, שבו התרגש האדמו"ר לקיים מצווה שמבחינת בני חו"ל היא נדירה ובלתי מקוימת, עורך מעמד סיום חצי הש"ס במסלול 'יסודי התורה' של החסידות, שבו מחויב כל בעל בית העמל לפרנסתו ללמוד שלוש שעות לפנות בוקר. את מירון איווה הרבי כמוקד כיסופיו, אך בכותל לא יבקר כפקודת דודו וכמובן לא ישתתף בשום מהלך שמחזק את ממשלת הכפירה.

בביקור בארץ הביא עימו הרבי כ-7,000 חסידים מעבר לים. בימי הביקור שדה התעופה היה עמוס לעייפה באלפי חסידי סאטמר שנחתו ברכבת אווירית ארוכה מארה"ב. אוהלי הכנסת אורחים ותפילה הוקמו בנתב"ג, והארץ הקדושה שקקה אידיש הונגרית-אמריקאית מתגלגלת. כל אברך שלמד והתמיד במבחנים קיבל סבסוד של 600 דולר לכרטיס הטיסה. נגידיים בסאטמר חילקו את הכסף בפומבי, עם מצלמה פתוחה, באהבה, כמיטב המסורת הסאטמראית. שיא הביקור מבחינת הרבי היה כאשר שלף המחאה בסך מיליון דולר שאותה העביר לחבר הוותיק בבד"ץ העדה החרדית, הגאון הגדול רבי אברהם יצחק אולמן, כתרומה למוסדות שמתנהלים בלי ליהנות מתקציבי המדינה.

"זו תרבות של פרגון", הסביר לי אחד מנגידי סאטמר. "מי שיש לו רוחב לב כלפי עצמו – יש לו רוחב לב גם כלפי הזולת".

לצד אלה שוכנת התקיפות. את דעתו ישמיע הרבי ללא כחל וסרק. לפני שבועות אחדים נשא דברים בפני מאות בחורים ודיבר על פרצת החופות – האופנה החדשה שנכנסה לאחרונה לחופות האמריקאיות ומהן לחופות בארץ, שחופה אורכת שעה ויותר, עם תזמורת שלמה, גראמען וניגונים שונים. הרבי רואה

בכך סטייה מהמסורת וגם קלות ראש כלפי המעמד המקודש. בדרשתו תהה הרבי: "מי גרם לפרצת החופות? מי הוסיף בעלי מנגנים, ריקודים, שעה של ניגונים עם בעלי מנגנים שונים ומשונים? זו אמריקה! זו התרבות של אמריקה!"

"יש שעה שלמה של ניגונים. לא רק 'מי בן שיח שושן חוחים', כפי שהיה נהוג מאז ומעולם, אלא כל מיני שירים שהוסיפו בשנים האחרונות. החופה הפכה להיות הופעה. אטרקציה שלמה

"מי שרוצה שאני אסדר לו קידושין", אמר הרבי, "שיתנהל רק לפי התקנות. שהחופה תחזור להיות מעמד קדוש.

"אני רואה אנשים מעשנים בזמן החופה. איך אפשר לעשן סיגריה במעמד כה קדוש? אין זאת אלא בגלל שיש קלות ראש בכל המושג של קדושת החופה. השירה הארוכה, הגראמפון, התזמורת, כל זה מביא לקלות ראש. חופה היא מעמד קדוש! איך אפשר לעשן? איך אפשר לדבר?!"

הרבי הוסיף ואמר בעוקצנות: "כלל נקטו בידכם – ככל שהשייטל (הפאה) ארוך יותר, כך החופה ארוכה יותר".

במהלך הביקור בארץ הודה חבר בד"ץ העדה החרדית הגאון רבי אברהם יצחק אולמן לרבי על עמידתו לתיקון פרצת החופות. היה זה במעמד הפרשת תרומות ומעשרות באור הגנוז. "הדברים הללו הם עבורנו הוראת דרך לתקן את העניין גם בארץ הקודש", אמר חבר הבד"ץ לאדמו"ר.

'נדרשת מסירות נפש'

בשיחה בטרקלין מצדה הרבי שיתף אותי בכאב הגדול שהוא פגש באופן בלתי אמצעי:

"נכנס אליי בן ישיבה שהתייצב לצבא כי חשב שהוא אמור לקבל פטור. היו בידו כל המסמכים הדרושים שמעידים כי הוא אינו כשיר לצבא. אמרו לו: 'לך לשם, לבניין ההוא'. הוא נכנס. וברגע שנכנס, אומרים לו: 'נכנסת לבניין הזה? מעכשיו אתה חייל. זה אומר שנכנסת כבר לצבא, אתה לא יכול לחזור אחורה'. לקחו אותו, הורידו לו את הכובע והרעקל (חליפה. א"א) והלבישו לו את מדי הצבא. אמרו לו: 'עכשיו אתה חייל, עם זה תלך'.

"הוא שהה שם כל הלילה ולמחרת שחררו אותו לכמה שעות. הוא התבייש לחזור הביתה עם בגדים צבאיים. במונית הוא החליף את בגדיו. בבוקר הוא היה צריך לחזור. נתנו לו כרטיס (תעודת חוגר. א"א), כי מבחינתם הוא חייל לכל דבר, בעל כורחו. עכשיו אם הוא לא חוזר לצבא, הוא עריק. זה אומר שהוא מקבל מעצר. זה היה עם בחור שלנו, מחסידות סאטמר. שמעתי כהנה וכהנה סיפורים שממחישים את עומק הבעיה".

ומה הפתרון לדעת הרבי?

"יש עצה אחת בלבד: ללמוד תורה במסירות נפש. אין פעולה שאני יכול להגיד שאם יעשו אותה יעבירו את הגזרה. אף אחד לא יודע באיזה שטרײַנג (תקיפות) הממשלה תלך עם זה, כמה רחוק ילכו עם הגזרה הזו. אין לדעת. כעת אין הדבר תלוי אלא בנחישות של הציבור החרדי".

בעבר, כשהייתי אצל הרבי לפני תשע שנים, שמעתי ניתוח מדויק על מהלכיו הצפויים של בג"ץ. והנה, רק בימים האחרונים דרש בג"ץ מהרשויות להגביר עוד יותר את הרדיפה נגד הבחורים, כי לטענת השופטים 'אין אכיפה מספקת'.

בכיות נוראות במערה. ביציאה ממעמד אמירת כל התהילים בראשות אלפי החסידים באתרא קדישא מירון

"כן, שמעתי זאת. הבג"ץ נתן ארכה של ארבעים וחמישה ימים כדי שהמדינה תשיב אילו עוד רדיפות עומדים להוסיף, אילו הצקות נוספות.

"עכשיו", אומר הרבי בחצי פלפול, חצי שאלה, "מה אתה אומר? כשיחוקקו את החוק שעומד על הפרק – בג"ץ יבטל את הצו?"

הם אומרים שכן. מקדמי החקיקה אומרים שאחרי שהעניין יוסדר בחוק, תיפסק הרדיפה נגד בחורי ישיבות. יצטרכו לתת מכסות, אבל הרדיפה מצד המערכת תיפסק.

"אז אני אומר לך: הרדיפה לא תיפסק".

אבל החוק אמור לכאורה לעצור את הרדיפה. מדוע זה לא ייפסק?

"כי בג"ץ לא יאפשר. החוק יעבור וכמה שבועות אחר כך בג"ץ יחזיר את המצב לקדמותו. הם יפסלו את החוק ויורו על בטלותו".

אז מה העצה?

"אין עצה. רק מסירות נפש. אין עצה אחרת. רק אם כל אחד יאמר: אני לא הולך ויהי מה, יפסיקו את הרדיפה".

את זה כל הציבור החרדי אומר עכשיו.

"אבל צריך לקיים את זה, לא רק לומר".

ואז המשטרה הצבאית לוקחת בחורים בכוח לכלא הצבאי.

"נו, כמה הם יכולים לעצור? עשרה? עשרים? מאה? כמה? שיעצרו".

הרבי לא מאמין בניסיונות להסדרה חוקית כפי שהיה פעם?

האדמו"ר מגיב בנחרצות: "לא יהיה חוק! לא הולך להיות חוק. אולי ינסו להעביר חוק, אבל בג"ץ יפסול ויבטל הכל".

לדעת הרבי מהיום עד ביאת המשיח לא יהיה הסדר חוקי לבחורי ישיבות?

"אכן, לא יהיה לדעתי שום הסדר חוקי".

יש התרשלות בלימוד'

לימינו של הרבי עומדים המשמשים בקודש: הרב חיים שלמה פישר וסגנו הרב הירצקא שטיין. המשב"ק הרב פישר מעביר לרבי שיחת טלפון מאחד מראשי המוסדות בבית שמש שמבקש לעשות זיך געזעגענען. להיפרד. קודם לכן עמדו כאן חשובי החסידות בארץ וסיכמו את ההתעוררות הגדולה, את

החיזוק בתורה, את ההתלהבות שאחזה בכולם בשבת במירון ואת ההשפעה הנמשכת שתהיה למסע הקודש הזה.

הרבי מדבר עם האיש מעבר לקו בתכליתיות, מודה לו על חלקו בהצלחת המסע ומקבל את תודתו על התמיכה בסכומים אדירים שחילק האדמו"ר לעניי ארץ ישראל, בהם כלי קודש ואברכים בערים שונות בארץ. אחר כך שב הרבי אל השיחה הבוערת בנושא הגיוס.

לפני זמן קצר, במעמד סיום חצי הש"ס, אמר הרבי שבעיית גיוס בני הישיבות הוטלה עלינו בגלל התרשלות בלימוד התורה. מה הכוונה למעשה?

"זה לא סוד. לצד השקידה וההתמדה של בני הישיבות הקדושות יש גם בחורים שמסתובבים בחוצות במקום ללמוד כל הזמן. צא לרחובות ותראה".

זה קיים בכל מקום, לא רק בארץ.

"נכון, ולזה אני מתכוון כשאני מדבר על התרשלות. צריך להשקיע יותר בלימוד התורה. להתמסר ללימוד התורה הקדושה באופן מוחלט, ואז הקב"ה יעזור ויתבטלו הגזרות. להגיד לקב"ה עצות? אני לא יודע לתת עצות לבורא יתברך".

הרבי מוסיף: "אבי זצ"ל (כ"ק האדמו"ר ה'ברך משה', א"א) היה רגיל לפרש את נוסח הפיוט 'ואין לנו שיור רק התורה הזאת': אין לנו זכות שיור וקיום בגלות – רק על ידי היגיעה בתורה הקדושה".

מה אומרים לבחור שלא יכול לנסוע לרבו בחו"ל והוא מוגבל בכל כך הרבה צעדים?

"שישב וילמד".

ומה עושים עם החלשים יותר, שלא לומדים?

"אין שום היתר להפקיר את החלשים לצבא".

משל המפיות: 'אי אפשר לסחור'

כדי להמחיש את המצב כ"ק האדמו"ר מסאטמר נוטל לידיו שתי מפיות שמונחות על השולחן. "זה שלך, זה שלי. אתה יכול לתת לי את שלך – כי זה שלך; אני יכול לתת לך את שלי – כי זה שלי. אבל מה היה קורה אם זה לא היה שלי? הייתי יכול למסור לך את זה? ומה היה קורה אם זה לא היה שלך? היית יכול למסור לי את זה?!"

השאלה נותרת תלויה בחלל האוויר וכ"ק האדמו"ר מסאטמר מפרש והולך: "כלל ישראל הוא כלל ישראל והוא לא שייך לאף אחד. רק לקב"ה. עכשיו יבואו נציגים פוליטיים ויאמרו: 'אני אתן לך כך וכך (בחורים לצבא) ואתה תיתן לי כך וכך (בחורים לישיבה). אתה יכול לעשות דבר כזה? אתה לא יכול! כי זה לא שלך – זה של הקב"ה! אין לך רשות לעשות מסחר כזה. אין שום צידוק לעשות עסקה שכזו".

אבל טוענים: 'והיה המחנה הנשאר לפליטה', שזה יציל לפחות את אלה שלומדים.

"אפילו אילו זו הייתה עסקה משתלמת – אין לאף אחד רשות לעשות גְעֻשָׁפֶט (עסק) כזה. אני יכול לקחת משהו שאינו שלי ולהעניקו למישהו אחר? זה לא שלי!"

נגד 'פרצת החופות'. בשיחה בטרקלין מצדה

יש אומרים: נעביר חוק כדי להרוויח שקט, גם אם הוא לא ייושם באמת, וכך נרוויח עוד כמה שנים של שקט ושלווה לעולם התורה.

"זו הייתה סברתו של הרב שטיינמן. זה אכן עבד כמה שנים, אבל בשלב מסוים זה מגיע לקצה הגבול. עכשיו זה הגיע לקצה הגבול. אני ראיתי שזה יגיע. אמרתי לך את זה לפני תשע שנים. לא ידעתי לומר אז מתי יגיע המצב הזה, אבל הנה, עכשיו זה הגיע. זו המציאות. ועכשיו כל התהליך יתקדם מהר מאוד.

"בעבר", אומר הרבי מתוך התמצאות בפרטי התהליכים במדינה, "היו מחוקקים חוק, הוא היה מגיע לבג"ץ וזה נמשך כשנתיים עד שבג"ץ דן ופסל. כל זה אפשר כמה שנים של שקט. אבל עכשיו הכל יקרה בתוך שבועות ספורים. אתה רואה שעכשיו בג"ץ הוציא צו לארבעים וחמישה ימים. יחוקקו חוק? בג"ץ יבטל אותו כהרף עין. ואז ינסו למצוא עקיפה ושוב בג"ץ יפוצץ את זה."

אין כבר תועלת בהשתדלות פוליטית?

לדעת הרבי – מעולם לא הייתה. הרבי נאמן לשיטת סאטמר הרואה בהשתתפות המפלגתית בעיה יסודית.

ועם זאת הוא מבקש להסביר את הדברים גם בניתוח פוליטי מחושב: "הבעיה היא כזאת. יש מפלגות. כל מפלגה חייבת להביא תועלת למצביעיה, כי אחרת אין הצדקה לקיומה. אם המפלגה לא מקדמת חוק – היא לא ממלאת את ייעודה ולכן היא חייבת לקדם חוק. לא מצליחים לעשות חוק בדרך אחת? עושים חוק בדרך אחרת. ומה אם החוק ייפסל לבסוף? אני לפחות קידמתי חוק. אני מפלגה, הבטחתי לחוקק געזעץ (חוק), אז הנה, עושים געזעץ.

"אנשי המפלגות מכניסים לציבור הלך מחשבה שלפיו צריך לקדם חוק, כי כמפלגות הן חייבות לקדם משהו. אחרת אין מפלגה. וממילא עושים פשרות. זה מגיע מהשיטה המפלגתית. הם מביאים את הגישה שלפיה אפשר להתפשר, כי הם חייבים לקדם משהו. אחרת מה הם הועילו מבחינתם?!"

בסאטמר מרגישים שכל היהדות החרדית הולכת עכשיו בשיטת סאטמר?

"הלוואי שהיו הולכים בשיטת סאטמר."

לדברי הרבי אין דרך אחרת.

"נראה מה יהיה... אם לא ביד חזקה אמלוך עליכם."

אני עדיין זוכר את ששמעתי מהרבי בשם הפעטער ה'דברי יואל'.

"אכן, זה היה לפני שישים שנה. אני שמעתי את זה ממנו. היה זה בשיחה שנערכה בביתו ואני נכחתי שם, ואז שמעתי מפיו: 'יגיע זמן שבו עֲרָלְעֶכֶּע אִידן לא יוכלו לגור בארץ ישראל בגלל נושא הגיוס'."

הרבי סבור שצריך לנסוע לחו"ל?

שלושה תפקידים ורבי אחד. האדמו"ר בקבינת הקומביין בעת קצירת חיטים למצות מצווה באריזונה

הרבי מניף את ידו בביטול. "מה עשו יהודים בכל הקשיים? לפני 500 שנה יהודים התגוררו בדויטשלאנד (גרמניה), משם עברו לפולין, משם עברו לאוקראינה, מגלות לגלות. מה יהיה עכשיו? אינני יודע. אין לי עצה. אני לא יכול לומר שיש לי עצה".

סאטמר תיתן גיבוי?

"אנחנו ניתן את מלוא החיזוק שבידינו לתת, כל מה שצריך, בגשמיות וברוחניות, הכל".

ופרח לו המנהיג מסאטמר בחזרה לאמריקה.

אשפתה